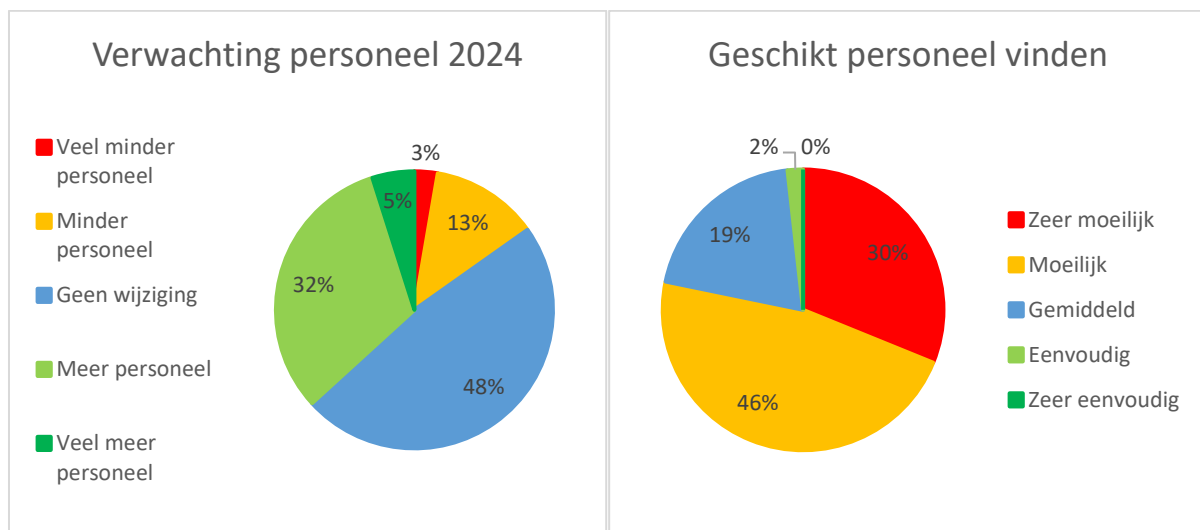

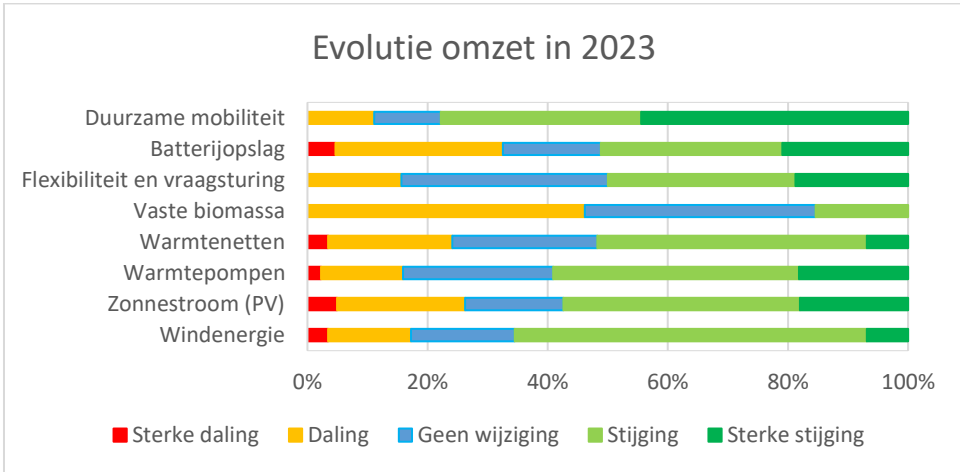
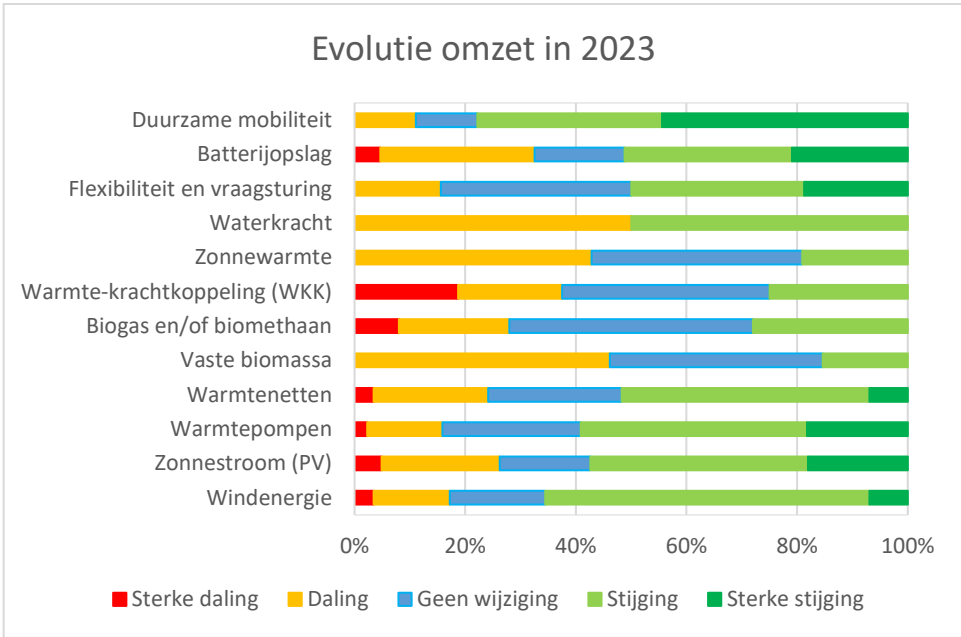
Resultaten ODE Sectorbarometer 2023 – 2024

In de ODE sectorbarometer bevragen we elk jaar opnieuw de sector. Begin 2024 werd onze sectorbarometer ingevuld door 226 mensen die actief zijn in de hernieuwbare energiesector. De bevraging liep van 15 februari t.e.m. 30 maart 2024 en stond open voor leden en niet-leden van ODE Vlaanderen.

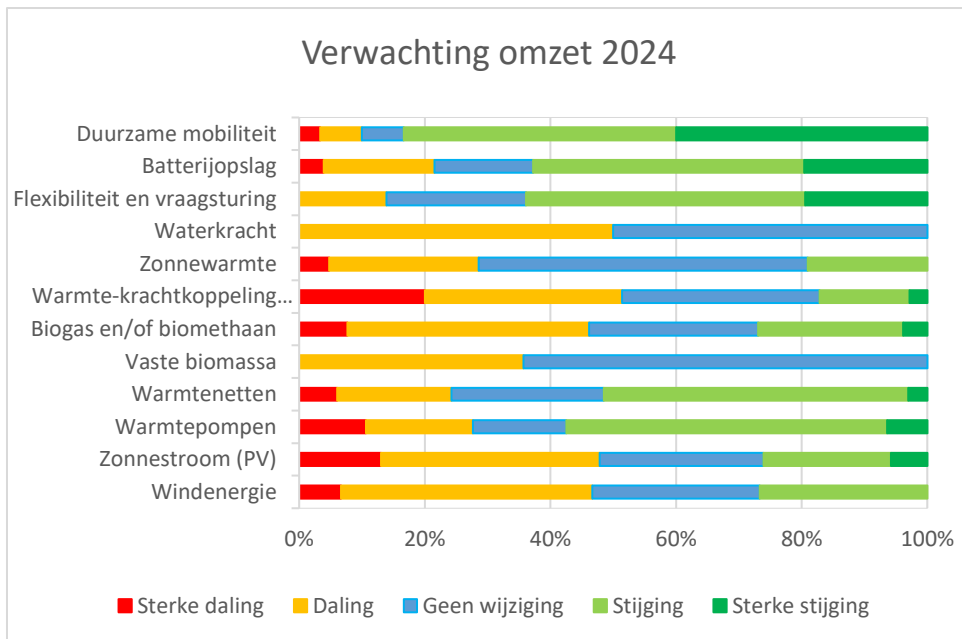
Ondanks de vele uitdagingen waar de hernieuwbare energiesector voor staat blijft het een groeiende bron van werkgelegenheid. Bijna vier op tien geeft aan bijkomend personeel aan te zullen werven in 2024. Zestien procent zegt minder personeel nodig te zullen hebben. Aangezien de verwachte groei in personeel minder sterk is dan vorig jaar is het een duidelijke vaststelling dat driekwart van de respondenten aangeeft moeilijk tot zeer moeilijk gekwalificeerd personeel te vinden.

Een sinds dit jaar toegevoegde vraag toont dat er een positieve impact verwacht wordt door de invoering van ETS2 voor gebouwen en transport. Verder zien we ook dat een significant aandeel van de respondenten niet bekend is met ETS2 of de impact ervan nog niet kan inschatten op hun activiteiten.

De sterkste groei in de omzet zagen we in 2023 in de sector van de 'Duurzame mobiliteit'. De omzetgroei in de duurzame mobiliteit werd verwacht zich door te zetten in 2024 en lijkt zich ook te realiseren afgaande op de berichtgeving rond de versnelling in de adoptie van elektrische wagens. Ook op het vlak van Batterijopslag, flexibiliteit en vraagsturing tonen de verwachtingen groei aan ten opzichte van vorig jaar, zowel op het vlak van omzet als rentabiliteit.

Windenergie

Investeringszekerheid

Voor windenergie was de stijging van de omzet vooral te wijten aan het tijdelijke fenomeen van de gestegen groothandelsprizen voor elektriciteit. Deze werden veroorzaakt door de geopolitieke spanningen, met hoge gasprijzen als gevolg. Dit wordt weergegeven in de verwachtingen die geuit werden voor 2024, waar slechts een klein deel van de respondenten een verdere groei in de omzet verwachtte. De stijging in de omzet die gerealiseerd werd in 2023 vertaalde zich niet in eenzelfde stijging van de rentabiliteit. Dit is voor een groot deel toe te schrijven aan de verder dalende elektriciteitsprijzen en het gebrek aan een ondersteuningsmechanisme.

Op het vlak van financiering is er ook een duidelijke evolutie sinds vorig jaar zichtbaar. Dit jaar geeft nog slechts 19% van de respondenten aan eenvoudig financiering te krijgen. Vorig jaar gaf 37% nog aan dat projecten gefinancierd krijgen relatief eenvoudig was. Spectaculair stijgende operationele en kapitaalkosten, in combinatie met lagere verwachte marktprijzen, zetten de investeringszekerheid in de sector onder druk. Een stabiel regelgevend kader met een stabiel steunmechanisme en meer investeringszekerheid worden als de belangrijkste voorwaarden voor een gezonde groei en innovatie in de windenergiesector benoemd.

Netaansluiting

Een nieuwe vraag in onze sectorbarometer over het verkrijgen van aansluitcapaciteit op het elektriciteitsnet toont dat, hoewel we nog niet in dezelfde situatie zitten als onze noorderburen, één op vier aangeeft dat er niet altijd de gevraagde aansluitcapaciteit beschikbaar is. Bijna één op vijf geeft zelfs aan dat er soms te weinig aansluitcapaciteit is om een windproject te kunnen realiseren. Daarnaast geeft een op drie respondenten aan dat er vertragingen opgelopen worden bij de aanvraag van aansluitcapaciteit. Dit is een evolutie die de sector zorgen baart en waar tijdig actie rond genomen moet worden op beleidsniveau. Rekening houdend met de lange doorlooptijd van deze projecten, is het absoluut noodzakelijk om de nodige infrastructuur tijdig klaar te hebben. Enkel zo kunnen we een Nederlands scenario vermijden, waar het gebrek aan netcapaciteit nu reeds een harde rem zet op de ontwikkeling van hernieuwbare energie én de industrie.

Vergunningen

Een lichtpuntje op het vlak van vergunningen is dat bijna een derde van de respondenten aangeeft dat de vergunningsbevoegdheid voor alle windprojecten naar het Vlaams niveau tillen tot snellere beslissingen leidt. Om de verdere evolutie in kaart te brengen moeten we de volgende edities van de sectorbarometer afwachten, maar het lijkt alvast positief om de versnippering van bevoegdheden en adviesverlening verder terug te dringen.

Decommissioning en repowering

Vier op tien respondenten geven aan dat er plannen zijn om oude windturbines af te breken en te vervangen door nieuwe. Maar meer dan de helft geeft aan dat veranderde regelgeving sinds de eerste vergunning, en het complexe en lange vergunningsproces, een grote hindernis vormen. Een aangepast kader voor repowering waarin rekening gehouden wordt met de reeds ingenomen milieuruimte op projectniveau kan hier een oplossing bieden.

Warmtepompen

Voor de warmtepompsector waren de verwachtingen begin 2024 voor dit jaar positief. De zeer sterke terugval van de verkoop van warmtepompen tijdens de eerste helft van 2024 (cijfers Climafed en EHPA) zorgt ervoor dat de verwachtingen niet ingelost werden. Het was evenwel begin 2024 al duidelijk waar het schoentje wringt: 96% van de respondenten geeft aan in de bevraging dat de energieprijis - en meer bepaald de verhouding van de elektriciteitsprijs t.o.v. de gasprijs – dé factor is die de uitrol van warmtepompen tegenhoudt. De vraag van de sector komt hier duidelijk naar voor om beleidsmaatregelen zoals sociale correcties en de uitrol van hernieuwbare energie niet meer via de elektriciteitsfactuur te financieren en een taxshift door te voeren. Het regeringsakkoord belooft deze taxshift te onderzoeken..

Uit de resultaten blijkt dat de sector zich bewust is van het belang en ook klaar is om warmtepompen op een geïntegreerde manier uit te rollen, waarbij bijna zeventig procent aangeeft slimme sturing i.f.v. dynamische prijzen en het capaciteitstarief aan te bieden. De helft geeft aan thermische opslag in buffervaten aan te bieden en integratie met zonnepanelen en thuisbatterijen te kunnen doen. Deze resultaten bevestigen dat warmtepompen geen grote bijkomende druk op het elektriciteitsnet zullen opleveren en zelfs kunnen bijdragen aan de netstabiliteit en bevoorradingszekerheid.

Bio-energie

De specifieke vragen rond bio-energie werden beantwoord door 67 respondenten waarvan 42 biogas- en 25 vaste biomassa gerelateerd.

Uit die vragen blijkt dat er een grote bezorgdheid is op vlak van Vlaams beleid. De vraag naar een langetermijnvisie wordt ook hier gesteld. Door de certificatenafbouw en het ontbreken van een ondersteuningskader voor biomethaan in Vlaanderen, wordt heel wat onzekerheid ervaren naar de toekomst.

Wat nieuwe regelgevingen betreft, zijn de meningen rond de uitrol van een ETS2-systeem verdeeld. Zij die het positief inschatten, hopen dat bio-energie als duurzaam alternatief competitiever zal zijn. Andere vrezen dan weer dat ze ook voor biomassa een deel uitstootrechten zullen moeten aankopen. Duidelijkheid rond de implementatie ervan is nodig.

De sector evalueert 2023 eerder als een neutraal financieel jaar. Zowel bij vaste biomassa als bij biogas- en biomethaaninstallaties antwoordt een derde/kwart dat de omzet stabiel is gebleven. Er was echter ook een

minderheid, in het bijzonder bij de vaste biomassa-installaties, die een daling in omzet ervaarde. Certificaten (groene stroom en/of warmtekracht) maken nog steeds een belangrijk deel van de inkomsten uit. Investeringssteun wordt beperkter gebruikt in de bio-energiesector.

Voor 2024 wordt een daling in omzet verwacht, en dus ook een daling van de rentabiliteit. De belangrijkste redenen zijn de dalende energieprijzen in combinatie met de afbouw van subsidies. Dit heeft zijn repercussies op financieringsmogelijkheden, die door de bio-energiesector als niet evident wordt bevonden, en creëert ook een standstill in tewerkstelling. Algemeen geldt dezelfde teneur dat het moeilijk is om gekwalificeerd personeel te vinden.

Hieronder wordt de verdeling van de grootte van de installaties weergegeven: bij biogas ligt het zwaartepunt bij de 1 tot 5 MWe, bij vaste biomassa tussen de 10 en 20 MWe. Meer dan 85% van de installaties zorgt voor warmte én elektriciteit. Biogasinstallaties gebruiken de warmte veelal voor eigen processen. Bij vaste biomassa wordt de warmte zowel voor eigen processen, bij naburige bedrijven en als verwarming in een warmtenet gebruikt.

Bio-energie installaties groeien ook in het aanbieden van flexibiliteit. In 2022 waren hier al 40% van de installaties in actief, met een stijging tot 54% in 2023. In 37% van de gevallen wordt hiervoor gebruik gemaakt van een dienstverlener.

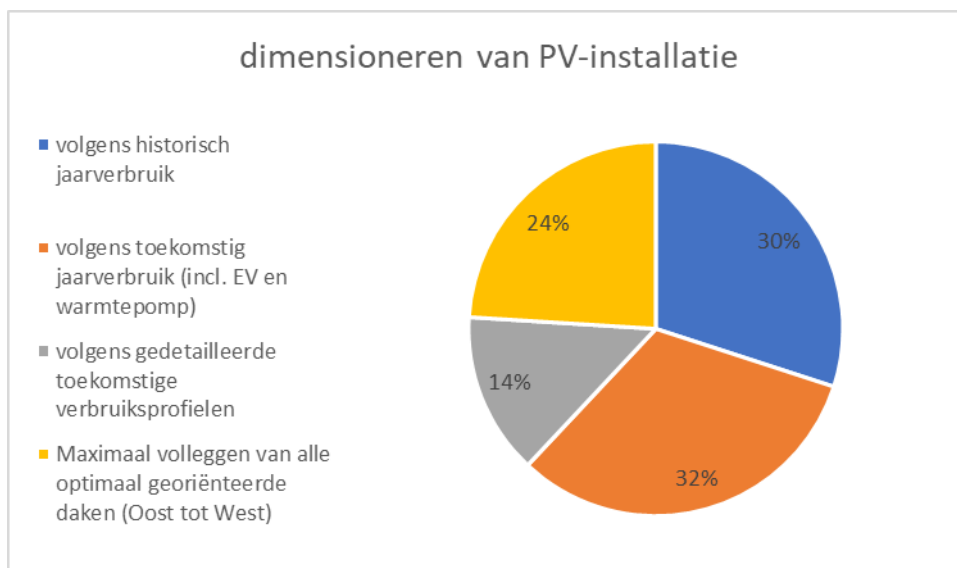
PV zonne-energie en batterijen

Het jaar 2023 was een heel succesvol jaar voor de PV-industrie. Helaas is deze de markt ondertussen teruggevallen in 2024. Op het moment van de bevraging van deze barometer was het gevoel dat er een daling van de verkopen heel waarschijnlijk was. 50% van de deelnemers aan de bevraging maakte zich zorgen om het Vlaamse beleid en 25% maakte zich zorgen om het federale beleid. Slechts 25% van de ondervraagden maakte zich geen zorgen. 47% van de ondervraagden merkte op dat aansluiting aan het elektriciteitsnet moeilijker of geweigerd werd wegens onvoldoende netcapaciteit. Dit laatste was bijvoorbeeld voorkomende op plaatsen waar geen 3N400V net aanwezig is. Hetzelfde aantal zag ook een toename in interesse in curtailment (het reduceren van injectie) en een uitbreiding boven 10 kVA.

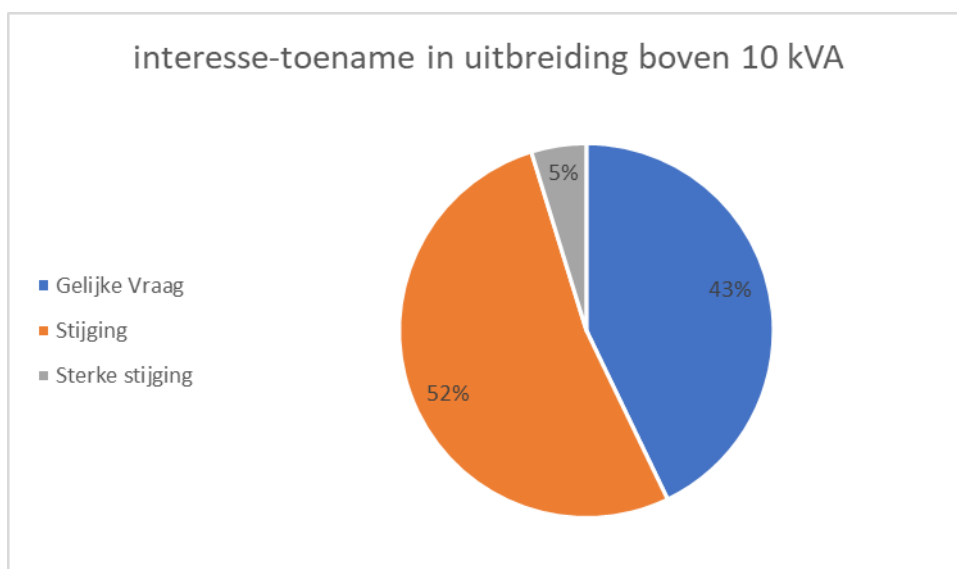
Ongeveer 52% van de bevragden communiceerden niet over terugverdiëntijden op offertes en ook niet over de impact van het capaciteitstarief.

Toen er nog een premie voor thuisbatterijen was, waren 30% van de verkochte PV-installaties inclusief batterijen. Na afschaffing van de premie was dit nog 19%. De gemiddelde opslagcapaciteit was 7 kWh. 75% van de batterijsystemen die geplaatst werden hadden tot doel het zelfverbruik te verhogen. Daarnaast werd 56% ook gestuurd om peak-shaving te doen en 48% om de batterijen te sturen aan de hand van een dynamisch tarief of deel te nemen aan flexibiliteitsdiensten.

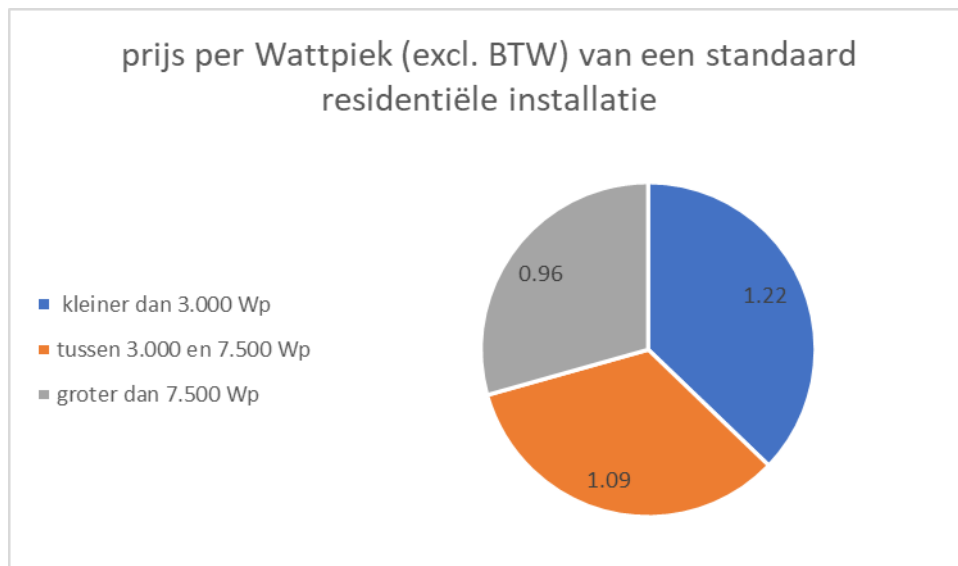
Voor het dimensioneren van PV-installaties werd door 30% enkel naar het historisch verbruik gekeken, terwijl 46% ook naar het toekomstig verbruik kijkt en 24% naar het volleggen van de dakoppervlakte. Er werd ook nog weinig gekeken naar de noordelijk gerichte daken om de beschikbare oppervlakte optimaal vol te leggen. PV-Vlaanderen stelt in hun visietekst voor om de daken zo veel mogelijk vol te leggen.

De spreiding van de verhouding kWp/kVA (DC/AC-verhouding) lag voor 80% tussen 1,2 en 1,5. Er was een bereidwilligheid van 40% om deze verhouding nog te verhogen in de toekomst. We zagen een toegenomen vraag voor PV-systemen tot 10 kVA en hoger: 57% zag een stijging, waarvan 5% een sterke stijging.

De gemiddelde totaalprijs per kWh voor batterijen was in 2023 ongeveer 900 Euro/kWh (ex-BTW) inclusief omvormer- en installatiekosten. De gemiddelde prijs per Wp voor residentiële installaties lag rond 1.09 Euro/Wp. Uit de bevraging wordt duidelijk dat de per wattpiek prijs van grotere installaties lager ligt, omdat de vaste kosten over een hoger vermogen gespreid kunnen worden.

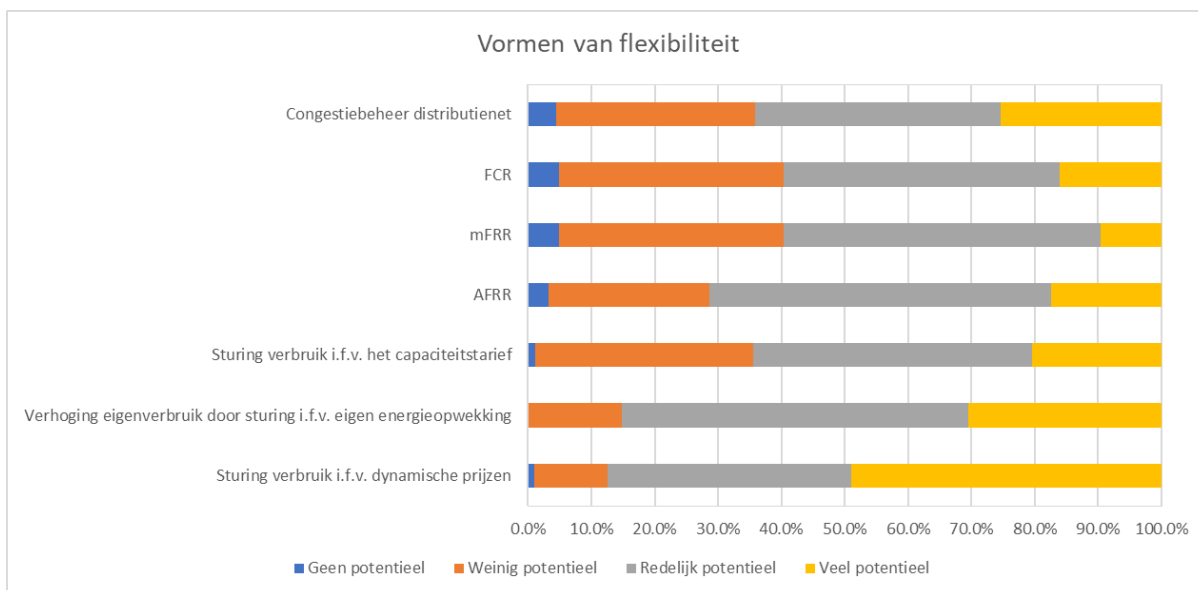

De meeste PV-installateurs boden ook thuisbatterijen aan en 83% bood ook EV-laadpalen aan. Energiebeheersystemen werden iets minder aangeboden (65%) en warmtepompen maar voor 22%. Sturing van elektrische warmte werd maar weinig aangeboden (9%).

Volgens de bevroagden waren de drie voornaamste voorwaarden voor een gezonde groei en innovatie in de PV-sector:

- Transparantere regelgeving
- Meer investeringszekerheid
- Positieve communicatie

PV Vlaanderen pleit voor een stabiel beleidskader, waarbij voor grote PV-systemen prijsgaranties de basis kunnen vormen voor de nodige investerings- en financieringszekerheid. We pleiten ook voor imagocampagnes, met de focus op banen in de energiesector en positieve communicatie om de markt te stimuleren. De PV-sector werkt verder aan de integratie van grotere hoeveelheden zonne-energie door het gebruik van sturingssystemen die werken met flexibiliteitsdiensten. Ze ziet het grootste economisch potentieel in sturing in functie van dynamische prijzen, gevolgd door zelfverbruik. AFRR wordt door meer dan 70% als 3e grootste potentieel gezien, gevolgd door sturing in functie van het capaciteitstarief. Ook in FCR, mFRR en congestiebeheer wordt potentieel gezien.

Warmtenetten

De warmtenetsector maakt zich vooral grote zorgen over het Vlaamse beleidsniveau – logisch, want de meeste bevoegdheden behoren toe aan de regio's. Een van de concrete kritieken hierop is het huidige subsidieprogramma via de call groene warmte; daarin ontbreekt een doelgerichte Vlaamse visie over waar we wel of niet warmtenetten willen. Ook de EPB- en EPC-regelgeving wekt zorgen op. Warmtenetten worden in concurrentie geplaatst met warmtepompen, hoewel ze beiden nodig zijn.

Twee derde van de respondenten in de sector warmtenetten verwacht een positieve impact van ETS2 op hun activiteiten – waarschijnlijk omdat daardoor de gastarieven stijgen en warmtenetten dus een gunstiger positie krijgen.

Uit de sectorbarometer blijkt ook dat 83% van de warmtenetbedrijven het moeilijk tot zeer moeilijk vindt om geschikt personeel te vinden. De drie belangrijkste punten die volgens de respondenten verbeterd moeten worden om de uitrol van warmtenetten te stimuleren zijn:

1. Energielastenverschuiving
2. Gemeentelijke warmtezoning en warmtebeleidsplannen
3. Socialiseren van de aansluitkosten voor warmtenetten

Toekomst

De sectorbarometer houdt de vinger aan de pols van de hernieuwbare energie sector en neemt de trends mee in zijn beleidsadvies en werking. Ook volgend jaar zal ODE de trends blijven opvolgen. De sectorbarometer van 2024 wordt voorbereid, we hopen ook volgend jaar op vele antwoorden.